

Delavsko-kmetijski list.

Izhaja vsak četrtek. — Naročnina: mesečno 6 Din, četrletno 15 Din.
Uredništvo in Upravništvo: V Ljubljani, Delavski dom, Marxov trg 2/II.

Svetovni imperialisti kujejo na svoji ženevski mirovni konferenci „zveze narodov“ načrte za nove vojne. Takozvani garancijski pakt naj bi ustvaril enoten imperialistični vojni blok proti — sovjetski Rusiji in zatiranim kolonialnim narodom. Bili teror v Poljski in Bolgariji, boji v Maroku, Kitajski, Sibiriji, Mosulu so le — predigra nove strahovite vojne. Proletari! Kmetje! Združimo se v boju za skupne koristi in stvorimo enotno bojno fronto proti imperializmu!

Leto II.

LJUBLJANA, 1. oktobra 1925.

Stev. 35.

Misli h kongresu GRS-a.

GRS (Glavni Radnički Savez) ter štirje bivši člani CRSOJ-a (centralni delavski strokovni odbor Jugoslavije): Petakovič, Stankovič, Grojič in Bukvič sklicujejo za 10., 11. in 12. oktober v Beogradu — kongres „zedinjenja“ strokovnih organizacij, kakor pravijo ti ljudje. Proletariat Slovenije si mora biti o tem kongresu na jasnem že danes, da ga ne bi kdo potem varal. Ali je to res kongres zedinjenja?

Plenum CRSOJ-a z dne 16. in 17. avgusta je razpravljal največ o tem, kako priti do zedinjenja. Plenum je obsodil tak način zedinjenja, kakor ga počno Petakovič, Bukvič in Stankovič in trojica članov GRS-a z znanim svojim akcijskim odborom. To šestorico so njihove centrale pooblastile, da delajo za zedinjenje brez kapitulacije. Akcijski odbor sam se je sporazumel ter sklical strokovni kongres za celo državo za 27., 28. in 29. september, določil je dnevni red in referente k posameznim točkam, ne da bi sploh vprašal dotičnike, če hočejo referirati. Akcijski odbor je šel preko svojega mandata in je postavil plenumu CRSOJ-a nož na prsa: pripoznaj, da je to zedinjenje pravilno za celo državo, ali te pa proglasimo za moskovske plačane agente, za razbijače strokovne enotnosti.

Razumeti moramo vsestranske težkoče, ki obstojajo na polju zedinjenja; delavstvo vidi v zedinjenju svojo rešitev, zato silí svoje zaupnike na združevalno delo. Niti ne sprašujejo, kako naj se izvrši, da jim bo zedinjenje res koristilo. Trenofno se da delavca navdušiti za vsako enotnost; ko pa začne on globlje premišljati in ko vidi, da se je napravila napaka, postane malodušen ter pasiven, mrzi vse okrog sebe in pravi: proč s politiko, ker to je umazano delo.

Obrnimo se zopet k sklepom akcijskega odbora, ter vprašajmo brez vsake demagogije: Ali je opravičen začasno imenovani akcijski odbor sklicati na svojo roko kongres, ako v ta sklep ni privolil plenum ene strokovne inštanče? Ali je opravičen določiti dnevni red kongresu, imenovati referente iz druge strokovne inštanče, ne da bi prej ta druga inštanca sklepala in v to privolila? Ali so obvezni sklepi plenuma ene strokovne celote za njene člane? Kdo je najvišji forum, ali plenum in kongres, ali trojica sodrugov, ki jih je ta forum imenoval? Kdo ima končno pravico odločati in sklepati o tako važni zadevi, kakor je zedinjenje? Odgovor na to je za vsa-

kogar jasen. Ako smo tedaj ugotovili to demokratično pravilo v strokovnih inštancah, tedaj pridemo do zaključka, da delegacija CRSOJ Petakovič Stojan, Stankovič Drag. in Bukvič niso vršili svojega poverjenega jim postla v dovoljenem pravcu, temveč so prelomili palico čez kolena na svojo roko in na svojo odgovornost. Vseh sklepov akcijskega odbora ni CRSOJ odobril, sklenil je smernice za nadaljnje delo in izvolil zato delegacijo. A omenjeni štirje uskoki teh sklepov svojega foruma niso hoteli upoštevati.

Ko smo vse to ugotovili, se končno vprašamo, kdo je razkolnik? Kdo hoče drugega prevarati? Kdo izdaja falzificirani „Org. Radnik“ pod isto številko in isto letnico? Kdo bo po vsem tem še veroval, da se je delalo iskreno in z zavestjo potrebe po zedinjenju? Ničel! Vsak bo dejal, to so goljufi in špekulanti. In res so to.

Sedaj se pa kriči v delavsko javnost v „Rad. Edinstvu“, v falzificiranem „Org. Radniku“ itd.: Ujedinjenje na pohodu! Vse strokovne zveze so naravnost pijane od samega navdušenja nad izdajstvom akcijskega odbora, vse strokovne zveze priglašajo svoje delegate na kongres, ki je po novem sklican za 10., 11. in 12. oktober, vsi na plan, zmaga je naša! Kaj je resnica na celi stvari?

Ta kongres nima ničesar zediniti (da mu ne delamo krivice) in tudi nima namena ničesar zediniti! Kar je včlanjeno v GRS, to pride na kongres po svojih delegatih, skratka, to je kongres GRS, ki ga ima pravico sklicati, kadar in kjer ga hoče. Ako bo tam prisostvovala tudi trojica uskokov iz CRSOJ-a: Petakovič, Bukvič in Stankovič, tedaj to ne znači, da se je gora odtrgala od kamenčka, temveč obratno.

Kaj nameravajo storiti sklicatelji tega kongresa? Dovolj jasno nam to sami govoré: v svojih glasilih pišejo in kriče — ne proti buržuaziji, temveč neprestano napadajo CRSOJ, češ da z moskovskim denarjem razbija enotnost. In to očitajo CRSOJ u, ki že štiri leta dela za zedinjenje! Napadajo moskovsko rdečo strok. internacionalo, ki je prva proglasila parolo: Delavci, združite se v enotne strok. zveze, v enotno strokovno internacionalo! Kakor je Moskva štiri leta delala za enotnost, tako je amsterdamska desnica štiri leta razbijała. — In zvesti svojmu razbijaštvu — sklicujejo sedaj kongres, ki naj bi bil triumf razbijačev.

CRSOJ je izjavil, da se s svojimi zvezami ne more udeležiti takega kongresa. Razmere ostanejo iste, kakor so bile; strokovne organizacije ostanejo še

nadalje dvojne, kakor so bile. Dejali smo že, da ta kongres sklicuje GRS za svoje člane, da nima z ujedinjenjem ničesar skupnega, da bodo na njem prav po cigansko zmerjali sodruga iz CRSOJ, da niso hoteli ujedinjenja za vsako ceno, da so moskovski agenti, plačanci itd. Ko bodo po šestih letih ponovno še enkrat govedali, še bolj skrivili s pomočjo treh izdajic krivo amsterdamsko linijo, se bodo zopet kot razkolniki razšli. To se tiče delavcev Hrvatske in Srbije in ti bodo brezdomno spregovorili svojo besedo k vsemu temu. Kaj pa Slovenija?

V Sloveniji je največ industrijskega proletariata, ki živi kompaktno v kovinarskih in rudarskih revirjih. To delavstvo se je združilo v enotne strokovne organizacije pod silo razmer, da se skupno bori proti združeni reakciji. V teh skupnih organizacijah so delavci leve in desne orientacije, skupno delajo v odborih, po podružnicah; vse skupaj pa veže pokrajinski akcijski odbor šestih članov, ki je vrhovna inštanca do kongresa v Sloveniji. Da je to ujedinjenje ideal vseh idealov, tega ne trdimo, ujedinjenje je tu tako; kot so nam narekovala razmere in s tem je treba računati. V tem enotnem gibanju dela leviča in desnica na podlagi svobode in proletarske demokracije. Treba bo še mnogo dela v organizaciji ter v akcijah, predno se bodo uredile zveze tako, da bodo odgovarjale času poostrene ofenzive kapitala.

Na eni strani države imamo strokovno ujedinjenje — na drugi strani prevaranje in še večji razkol. Kaj naj napravi in takem položaju slovenski delavec? Ali naj gre na kongres ter pomaga razbijati GRS-u in trojici u-kokov? Ali naj obsodi CRSOJ, ki je delal iskreno za enotnost? Ne eno, ne drugo! Ako že gre slovenska delegacija na kongres, bi morala biti po vseh pravilih izvoljena od skupnega članstva, da ta delegacija res zastopa ujedinjenje strokovnih organizacij Slovenije, v katerih so včlanjeni člani ene in druge smeri. Ta delegacija se mora omejiti na izjavo, ki jo sklene sporazumno skupni akcijski odbor v Sloveniji.

Ta izjava mora jasno povedati: proletariat Slovenije se je strokovno zedinil, da se skupno bori za svoje interese. Zedinil se je od spodaj po podružnicah in zvezah in stopnjema bo šel naprej. Obsoja razjedinevalno delo na jugu. Pozivlja proletariat Hrvaške in Srbije, naj upostavi enotne akcijske odbore po tovarnah in naj tako pripravlja zedinjenje in kongres zedinjenja, ki se mora sklicati sporazumno s CRSOJ-em. Z akcijami naj se izvrši enotnost, kakor

se dela pri nas. Proletariat Jugoslavije naj ne sledi razbijačem, temveč vzgledu angleškega proletariata, ki se je združen zedinil z ruskim proletariatom, da skupaj z njim dela za svetovno enotnost. Ako se bo tako storilo, bo s tem slovenska delegacija pomagala proletariatu ostalih pokrajin na težkem delu za ujedinjenje v celi državi. Delavstvu ne preostaja drugega kakor to, da se samo ujedini po tovarnah, po obratih brez vsakih mešetarjev, ki imajo interes, da delavstvo ni enotno.

Tako združenega delavstva ne bo mogla buržuazija še enkrat razbiti. Zedinjenje bo prišlo povsod iz delavnice, iz obratov, od spodaj gor.

Bodimo ponosni na to, da je industrijski proletariat Slovenije v tej državi prvi krenil na pot strokovne enotnosti, na pot, po kateri že koraka proletariat Anglije in Rusije. Utrujemo to enotnost! Vstopajmo v organizacije, da jim damo bojvni značaj, da bodo te organizacije ukrenile nekaj za delavstvo, ki je brez organizacij izgubilo vse. Bodimo prepričani, da bo krenilo na to pot delavstvo tudi v ostali državi in da se bo otreslo vseh frazerjev, ki imajo polna usta fraz, pa ne marajo delati v korist proletariata.

V enotnih strokovnih organizacijah.

Po končani svetovni vojni je bil kapitalistični razred prisiljen ugoditi marsikateri zahtevi delavstva; delavec je bil tedaj dovolj močan, svoje zahteve tudi s silo si priboriti. Kapitalistični razred je bil tedaj desorganiziran ter je šele zbiral svoje moči, da nastopi proti delavstvu. Vzroki kapitalistične krize so se tedaj dnevno postrevali in ofenziva kapitala je postajala vsak dan večja. Reformisti vseh barv so jo s svojim protidelavskim postopanjem omogočili in pospešili.

Ofenziva kapitala pričinja v vseh državah že pomladi leta 1920. V naši se je pričela z brutalnim udušenjem generalne stavke železničarjev. Cilj ofenzive kapitala pa je: *zvaliti vsa vojna bremena na pleča ročnim in duševnim ter kmečkemu delavcu* in to potom ukinjenja osemurnega delavnika, znižanjem mezde, z davki na delo ter s povečanjem intenzivnosti dela.

Pod parolo gospodarske obnove hočejo industrialci in mali obrtniki odstraniti vse zapreke povečanju njihovega profita potom izkoriščanja delovne sile. Za največjo zapreko smatrajo osemurni delavnik. Zato posku-

V. I. U.:

Avtonomija in samoodločba narodov.

(Iz „Rezultati diskusije o samoodločbi.“)

Naš program, pravijo poljski socialdemokrati, da je „nacionalno-reformističen“. Postavimo svoj in njihov praktični predlog enega napram drugemu: 1.) za avtonomijo in 2.) za svobodo odcepitve. V tem, le v tem je razlika v naših programih! In mar ni jasno, da je ravno prvi reformističen za razliko od drugega? Reformistična izprememba je ona, ki ne spodkopava osnove oblasti gospodujočega razreda, temveč je le njegov umik pri

ohranitvi svojega gospodstva. Revolucionarno delo spodkopava podlago nadoblasti. Reformizem v nacionalnem programu ne odpravlja vseh pravic gospodujočega naroda, ne ustvarja popolne enakopravnosti, ne odstranjuje vsakega nacionalnega zatiranja. „Avtonomen“ narod ni enakopraven z „državnim“ narodom. Avtonomna Norveška je uživala kot del Švedske do 1905. l. najširšo avtonomijo, ali vendar ni bila enakopravna Švedski. Samo njena svobodna odcepitev je dokazala v dejanju njeno enakopravnost (pri čemer — pripomnimo v oklepajih — je prav to svobodno odvajanje ustvarilo podlago za tesnejše, demokratičnejše zblizanje na podlagi enakopravnosti). Dokler je bila Norveška samo avtonomna, je imela švedska aristokracija eno predpravo preveč

in z odcepitvijo ta predprava ni bila „oslabljena“ (— bistvo reformizma je v *oslabljenju*, a ne v uničenju zla), temveč *popolnoma odpravljena*.

Ravno prav: avtonomija, ki pomeni reformo, je načelno različna od pravice do odcepitve. To je nedvomno. Toda reforma — vsem je znano — je v praksi često samo korak k popolnemu osvobođenju. Ravno avtonomija dovoljuje enemu narodu, ki se ga nasilno drži v mejah ene države, da se končno javno konstituira kot narod, da zbere svoje moči, da jih spozna, da jih organizira in da izbere ugoden moment za *izjavo*... v „norveškem“ duhu.

(Prvič priobčeno v 1. števil. „Zbornik socialdemokrata“ oktobra 1916. l.)

šajo, da se zakonitim potom podaljša delovni čas, kar se jim je že marsikje v praksi posrečilo. 14, 16 urni delavnik ni več nobena redkost. Posledica te ofenzive pa so: *ogromno naraščanje brezposelnosti, bolezen, gladovanje, popolna brezbržnost za vse, kadar je srto telo, trpi tudi duša.* Največ med vsemi pa so prizadeti najšibkejši in najbednejši in ti so: žene in mladostni delavci.

Svoj napad pa vrši kapitalistična ofenziva po zasnovanem načrtu.

Najprvo so navalili na najslabše in slabo organizirane, na žene in mladino, poslabšali so njihove delovne pogoje in s tem so si pripravili teren, da so poslabšali delovne pogoje tudi ostalemu delavstvu. Da delavstvo laže izkoriščajo, se poslužujejo državnega aparata, policije, orožništva. Delavstvo ima samo odgovornost, od najvišjega do najnižjega ima samo predpostavljene; za najmanjši odpor, ki ga pokaže, je odpust iz službe. Delavec, ki zasluži n. pr. 800 Din na mesec, mora plačati stanarino, davk na delo, bolniško blagajno, in naj si kupi še tobak in plača organizacijo, pa mu ostane ničlo. Kaj napravi? Za kapitalistične organizacije moram plačati, ako ne, sem ob službo, si misli, za organizacijo ga ne iztirjajo biriči, temveč samo zaupnik, se ga lahko otrese z besedami: naj vzame vse organizacije hudič in še tebe povrh, in tako gre dalje. Ako bi bil on zaveden, bi dejal tako-le: Oropala me je kapitalistična družba popolnoma s silo, nikdar me še ni vprašala, če sem s tem zadovoljen, meni in družini jemlje vse brez vprašanja, zato bom pa tudi jaz delavec brez vprašanja plačal skupni davek za delavsko organizacijo, četudi tebi, kapitalist, ni to všeč, četudi radi tega nisem pri tebi dobro zapisan. Le zaničuj, ponižuj, kradi, prišel bo drugi čas. Tako bi moral govoriti in storiti zaveden delavec, imel bi rešpekt, delavsko čast.

Ofenziva kapitala je zavzela v Jugoslaviji najstrožje oblike in hoče uničiti v kali vsak odpor delavstva. Delavski razred stoji pred ofenzivo kapitala povsod brez moči, a posebno v Jugoslaviji se delavstvu ni posrečilo organizirati nobenega odpora proti ofenzivi kapitala. Vzrok temu leži pred vsem v razdiralnem delu reformistov in pa v njihovi politiki sodelovanja z buržuazijo. Razdiralno delo reformistov hrabri buržuazijo k vedno novim napadom na proletarske pravice in pripravljajo delavstvu vedno večje poraze.

Proti politiki sodelovanja z buržuazijo reformistov se dviga med delavstvom vedno večji odpor in zahteva po organizacijski enotnosti; to je zahteva enotnega odpora proti ofenzivi kapitala postaja čimdalje glasnejša. Čim močnejša postaja ta zahteva delavstva, v tem večjo nevarnost prihajajo reformisti, ker morajo svojo reformistično politiko revidirati, ali pa morajo izgubiti svoj vpliv med delavskimi množicami. Vsled takega položaja postaja njihova mržnja proti zavednejšemu delavstvu vedno večja. To kaže centrala GRS-a. Ne briga jih, da vsled njihove pasivnosti in reformizma raste čim dalje bolj med delavstvom indiferentnost (brezbržnost) in da propadajo vsled njihove zločinske pasivnosti dosedanje pridobitvi delavskega razreda. Na vse to se ne ozirajo.

Vsako cepljenje strokovnih organizacij pojačava kapitaliste. Organizacije, katere imamo sedaj v Sloveniji, so enotne, razredno zavedni sodrugi naj vstopijo vanje, v njih delajo in jih s sistematičnim delom zboljšajo. Vse napake se bodo popravile samo z delom, to pa samo takrat, ako bomo v njih tudi delali.

„Ubogi kapitalisti!“

Naši kapitalisti tožijo: ne gre! Ta profit je premajhen. Delavci imajo previsoke plače, delajo samo 8 ur, sklicujejo se na zakon o zaščiti delavcev. Saj kapitalisti so dobrega srca in do solz so ganjeni, če pomislijo, kako gladujejo rudarji, železniški in drugi delavci. Ali kaj to pomaga? Pročit je premajhen. Kranjska industrijska družba — članica srednjeevropskega „Alpin“ koncerna, pa že stoče, da dela v izgubo. No da,

sijajen njen položaj ni. Pred vojno, „v onih dobrih starih časih“, je bilo lepše. Tedaj je predstavljala Avstro-Ogrska veliko gospodarsko polje z železom in drugimi rudami dcma v državi, predstavljala je ogromen kartel, zavarovan z visokimi carinami pred vsako konkurenco. In med vojno! Tedaj je bila država samo najboljši plačnik. Trboveljska, Kranjska, „Indus“ in druge družbe so diktirale cene, kakor more danes le državna uprava diktirati visoke cene vedno slabšemu tobaku. Delavci pa niso smeli stavkati, niso smeli stopiti v boj za svoje pravice. „O, ti zlati stari časi!“

Danes pa živimo v mali 13-milijonski Jugoslaviji in še tu hoče srbski kapital zlomiti slovenske kapitaliste. Srbski kapital ima državno oblast v svojih rokah in lahko pritiska gospodarstvo Slovenije, kakor se mu poljubi. Zato hočejo kapitalisti ohraniti svoje ogromne profite s še hujšim izkoriščanjem delavstva — „bratov isti krvi in istega naroda“, z uvedbo 12-urnega delavnika, znižanjem plač, z ukinitjem zaščitnih odredb za delavstvo, s postrejem šikanacij — vse to v imenu „narodnega sporazuma“ in „konsolidacije gospodarstva“! Človek se čudi, kako izhaja delavec s 3000—4000 K mesečne plače. Nikjer na svetu niso tako nizke mezde. A po mnenju kapitalistov so še te plače previsoke. In sam Radič, ki se baha s „socialnostjo“ svoje stranke in Rr vlade, je dejal v ženevi sledeče:

„Delavski voditelji postavljajo čisto materialne zahteve. Govore — tako-le: Delavec rabi toliko in toliko mesa, krompirja, makaronov in sira. Toda delavski voditelji se ne vprašajo, če je delavec tudi res toliko storil za delavstvo, da zasluži zahtevano količino živil in če je sploh na razpolago to, kar zahteva... Kapital se ne sme pobijati s sovraštvom... Mešanica, v kateri ima premoč delavec, je nevarna“. Tako podlo, tako cinično govori vodja onih, ki vabijo danes delavce v Prepeluhovsko „delavsko“ stanovsko organizacijo. Delavec po Radičevem mnenju ne zasluži 1000 Din mesečno, trboveljski kapitalisti pa krvavo in po pravici zaslužijo letnih 40 milijonov Din čistega dobička.

In podjetja danes svojevotjno podaljšujejo zakonito določeni osemurnik z namenom, da večajo brezposelnost in da stalno plaše delavce — z odpustom in znižanjem plač. Da preprečijo skupen odpor delavstva, snujejo kapitalisti razne žolte, demokratske, klerikalne in sedaj še radičevske „stanovske“ organizacije, ki imajo zgolj namen razbiti še bolj delavstvo in ga tako tisti k tlom.

To slabljenje strokovnega delavskega gibanja je pri nas tem lažje, ker naše delavstvo nima stare preizkušene, strokovno-bojevne šole izpred vojne. V prvih povojnih letih so sicer strokovne organizacije številčno hitro narastle, ali še hitreje so padle — po prvih porazih pod kapitalistično ofenzivo. In zato bo treba mnogo truda, mnogo sistematičnega dela, mnogo revolucionarne vzgoje, da se pri nas razvije moderno razredno strokovno gibanje, ki edino more zlomiti kapitalistično ofenzivo. Zato je danes ključ vsega našega dela: upostavljanje, utrjevanje enotnih delavskih razrednih strokovnih organizacij in delo v njih.

Klerikalci se ponujajo radikalom.

V Mariboru je bil zaupniški zbor pri nas najmočnejše slovenske ljudske stranke. In kaj je sklenila ta najmočnejša stranka? Kakšne korake bo ukrenila proti davčnemu pritisku in gospodarski krizi, ki vedno bolj mori Slovenijo? Kaj bo storila proti vladajoči politični in socialni reakciji, ki se ni prav nič omilila po padcu PP režima? Ničesar. Stranka, ki je dobila 100.000 glasov, se je omejila na same fraze proti Rr „sporazumu“ in za „kulturni“ boj. Kakor vedno, se ona tudi to pot izogiblje vsaki odločni akciji za zaščito interesov slovenskega kmeta in delavca. A ne samo to, da se izogiblje vsaki akciji proti neznošnim razmeram, temveč dr. Korošec, načelnik SLS, je na

tem zborovanju stavljal *kupčijsko pogodbo* radikalom. Po „Slovenčevem“ poročilu je dobesedno dejal:

„Nočemo pa s tem reči, da je za nas v bodoče vsako sodelovanje z radikalno stranko načeloma izključeno. Pod gotovimi pogoji bi bilo tudi to mogoče. Toda danes o tem govoriti, bi bilo popolnoma brez potrebe, ker stvar ni na dnevnem redu. Tudi nismo tako nespametni, da bi o sličnih stvareh javno razpravljali.“

Korošec sicer ni govoril popolnoma odkrito za vstop v vlado, ker ve, da bo težko pripraviti množice do tega, da se bodo navdušile za razširjenje Rr vlade s klerikalci, ko je še nedavno ves tisk SLS najhujje napadal radičevce, da so se prodali Pašiču. Klerikalci polagoma pripravljajo teren za vstop pod radikalno okrilje. Par dni pozneje poroča „Slovenec“ že jasneje:

„Radikalni krogi trdijo, da so se pojavile tendence, katere da bo Radojevič sporočil Pašiču, da bi bilo treba sporazum spolniti in kombinacijo vsekakor razširiti s SLS. Z njo bi radikalni mogli obenem krotiti nestalnega duha Stjepana Radiča in držati v pravih mejah.“

Ako radičevci ne bi mogli pristati na to, kar se jim bo predložilo, potem se računa v radikalnih krogih, da niso izključene volitve, katere bi vodila homogeno radikalna vlada.

Nikola Pašič se bo vrnil v Belgrad koncem tega meseca. Do njegove vrnitve preostaja še prav malo časa. Zadnje dni pred Pašičevo vrnitvijo se čuti v radikalnih vrstah krepkejšo gibanje in vznemirjenje. V vseh radikalnih krogih brez ozira na struje, ki obstojajo v radikalni stranki, se čuti ne samo nestalnost, temveč neka potreba, da bi položaj napredoval in se izpopolnil. Rr vlada se smatra za začasno delo. Ako hoče ta vlada priti do popolnega izraza, je treba vzeti v ozir slovenski narod, ne pa se pri reševanju prilik ozirati in misliti samo na razmere Srbov in Hrvatov.“

Istočasno so se v javnost razširile vesti, da vstopijo v vlado tudi Davidovičevi demokrati. To je kombinacija krogov okrog samega *kraljevega dvora*. Pod kakimi pogoji bodo vzeli radikalni kot predstavniki srbske gospode še klerikalce v vlado? Prav pod istimi pogoji, pod katerimi so kapitulirali radičevci. SLS se bo udeležila obstoječemu režimu: srbske nadvlade, centralizma, monarhije, militarizma in reakcije. Nadvlado srbske buržuazije ne bo oslabila, ampak nasprotno postavlja na širšo podlago. Verjetno je, da bodo dobili klerikalci za to svojo uslugo srbski buržuaziji gotove male koncesije, toda *slovensko ljudstvo bo še nadalje vzdihovalo pod težo istih bremen, pod katerimi ječi danes*. Klerikalci bodo seveda hoteli to svojo kapitulacijo prikriti in olepsati, kakor jo opravičujejo radičevci. Toda niso merodajne besede, temveč dejstva.

Za nas je ta nov sklep SLS popolnoma naraven — rezultat vse kolebajoče in cincarske malomeščanske politike SLS. Mi smo ga napovedovali v našem listu že tedaj, ko so bojevali klerikalci še najhujši besedni boj proti kapitulaciji radičevcev. Mi smo že tedaj pokazali konkretne momente, ki so kazali, da gre tudi SLS po poti kapitulacije pred srbsko nadvlado in z njo zvezano reakcijo na vseh poljih.

Kakor je razvidno iz gornjega citata, pravi „Slovenec“ svojim hvaležnim bralcem: s SLS bi radikalni mogli obenem krotiti „Stjepana Radiča.“ In z radičevci bodo krotili klerikalce. To se pravi: radikalni se bodo igrali s klerikalci in radičevci, kakor se igra mačka z mišmi. Izgrvali jih bodo druge proti drugim — da utrde tako svojo nadvlado nad vsemi nesrbskimi pokrajini, s pomočjo klerikalcev in radičevcev bodo spletali vrv za Hrvate in Slovence!

Morda se bo zdela ta naša trditev komu pretirana. Vsak dvomiljivec bo kmalu spoznal pravilnost našega mnenja:

SLS se je do danes vsaj v besedah borila predvsem za sledeče stvari: Proti Vidovdanski centralistični u-

stavi; za avtonomijo Slovenije; za enakopravnost Slovencev in slovenskega jezika;

proti visokim davkom; proti davku na ročne delavce; proti socialni in politični reakciji, za odpravo občinskih komisariatov itd. Vsi in zlasti volivci SLS naj si dobro zapomnijo te zahteve, da bodo videli, pri kateri zahtevi bodo še ostali klerikalci. Potem zahtevajte obračun od te stranke!

Pripravljanje SLS na kapitulacijo nas, kakor smo že omenili, prav nič ne vznemirja. Nasprotno!

Kajti rezultat tega bo, da bodo prevarane delovne množice končno spoznale, da se nahajajo danes v tako bednem položaju zato, ker so zaupale svojo usodo onim, ki so njihove interese vedno izdajali in jih še bodo.

S tem se bo utrdila bojovna delavsko-kmečka fronta, s tem bo vzplamenel boj delavcev in kmetov proti zatiranju in proti pomagačem zatiralcev.

Saša:

Njim

ki delajo mir in red z zaporj in krogami.

Če vas je volja, zajezite čas, odprite na stečaj vse kazemate, zaprite vanje vse aristokrate nasilja v tem kraljestvu brez oaz,

kjer iščemo zaman od veke fate morgane smehljajoči se obraz. Razdrite stroje! naj bo vaš ukaz, zaprite končno sebe! Vse pečate

današnje družbe nosi vase vžgane. A človek množice, ki je spoznal in si podvojl vase vžgane znake,

razsvetli množice sebi enake, podvoji jim v telo pognane rane — in vstajati boš čul jih val na val.

Klerus in delavci.

V zadnjem času se trudijo klerikalci na vse pretege, da popolnoma vprežejo v svoj voz delavstvo. Prirejajo razne „socialne šole“, „delavske dneve“ in kongrese, na katerih udrihajo predvsem proti — komunistom. Drže jim moralne pridige, da ne smejo preveč gledati na pridobitev materialnih dobrin na zemlji, da se morajo odreči materialističnemu razrednemu boju, da morajo skrbeti za nebeško plačilo po smrti. Skromno govorjenje klerikalcev o kapitalistih in moralni poduki delavstvu se množe v tej meri, kakor narašča vedno bolj beda delavstva in potreba revolucionarnega boja proti ubožanju. Klerikalci sede danes v Trboveljski družbi, sede v raznih bankah in zato hočejo prepričati delavce, da so kapitalisti na koncu vseh koncev neke vrste angeli, in da so grešniki — komunisti, ker spodbujajo delavce na „materialistični“ razredni boj proti temu redu, ki je vendar ustvarjen po volji božji.

To odgovorja njihovemu načelu: Dajte cesarju, kar je cesarjevega, ali kakor se je izrazil nekoč škof Henle v Regensburgu: „Kdor je hlapec, naj ostane hlapec“ in nato je še pristavil: „Vsakdo naj izvršuje svojo dolžnost v svojem stanu. Zato naj bo tudi kot suženj cel, popolen suženj“.

To je osnovno stalšče duhovništva napram delavstvu. Seveda pa uporabljajo klerikalci razna druga *taktična* sredstva za pridobitev delavcev na svojo stran. Kadar se jim zazdi iz strankarskih ozirov potreben „kulturni boj“ kaplani zelo navdušeno in bojovito govorijo proti „poganskemu“ in „liberalnemu“, „materialističnemu“ kapitalizmu. So pa seveda odločno proti vsakemu resnemu boju delavcev ne samo proti katoliškemu, temveč tudi proti „poganskemu“ kapitalizmu. To so najjasnejše dokazali tedaj, ko so bili na vladi in so z *oboroženo silo* nastopili proti stavkujočim delavcem.

Kajti po klerikalnih nazorih velja za delavca: „V potu svojega obraza si služi svoj kruh!“ Kapitalist naj pa seveda uživa sadove tega dela.

Klerikalci obožujejo papeža Leona kot zelo socialnega človeka. Iga je dejal: „Nebo in pekel naj se združita proti stranki onih ljudi, ki se imenujejo z različnimi imeni in s skoro barbar-skimi imeni: socialisti, komunisti ali nihilisti, kajti ti — kakor pravi božja beseda — omadežujejo meso, zaničujejo oblast in skrunijo čast“. Kar se

pa tiče rešitve socialnega vprašanja, pravi Leon XIII., katerega spisi so za klerikalce kot nekaj drugi sveti evangelij, sledeče: „Pri vseh poskusih za odpomoč sedanje socialne bede moramo ohraniti načelo, da je privatna lastnina sveta in nedotakljiva“. S tem je dobila kapitalistična nagrabljena lastnina svoj papeški blagoslov. Delavcem pa pravi isti „socialni“ Leon XIII.:

„Opravljaj popolnoma in zvesto svojo delovno dolžnost, svojim gospodarjem ne škoduj niti na imetju niti na osebi, v obrambi svojih pravic se vzdrži vsakega nasilstva in v nobenem slučaju ne sej upora, ter se ne veži s slabimi ljudmi, ki te navdajajo z varljivimi nadami“.

Sovražnost višjega klera proti delavstvu tako v besedah in še bolj v dejanjih je na dlani. Njim gre le za delavske glasove. V vsakem volivnem boju imajo polna usta obljub. Kaj pa store za delavstvo, ko pridejo na vlado, dokazuje dovolj jasno Zaloška cesta in reakcionarno delo lanske Korošec-Davidovičeve vlade. Nekateri delavci se še vedno zanašajo na 20 klerikalnih poslancev. Pomisljijo naj samo to, kaj

so jim prinesli vsi ti poslanci. -- Bedo in reakcijo.

Delavci morajo to spregledati, morajo na praksi videti, da razne klerikalne stanovske organizacije (katere obljublja sedaj še Prepeluh), ne služijo delavskim, temveč kapitalističnim interesom. Delavca tepe njegova ponižnost, njegova pokornost, njegovo upanje v prazne obljube — sovražnika. Katoliški delavci lahko vidijo po vseh prestanih izkušnjah, da ne spadajo v družbo volkov — to je katoliških kapitalistov, ampak da se morajo vsi delavci združiti v delavsko fronto proti kapitalistični.

Izza kulis političnega zatišja.

Meščanski časopisi dnevno poročajo, kako zatišje vlada v političnem življenju. Parlament nima sej, poslanci počivajo po „napornem delu“, Pašič se še ni vrnil iz francoskih zdravilišč, tudi drugi ministri se še zdravijo v

bolezni, ki so jih dobili v mučeniškem delu za „troimeni“ narod. Samo Sveztozar Pribičević (bedni „jugoslovanski Mussolini“) plaši po Bosni in govori in grozi, dočim Radič še ni končal s svojo gostobesedno klepetavostjo na nepriznanem ozemlju „zveze narodov“.

A za kulisami tega političnega zatišja se odigravajo s hitrim tempom razne intrige klik in skupin, ki se pulijo za vladino korito in ki vodijo vse politične komedije v tej državi na račun vedno bolj stradajočih ljudskih množic. Radikali se pripravljajo na to, da po Pašičevi vrnitvi znižajo plače nesrečnim radičevskim uskokom in da v slučaju potrebe pokličejo sebi na pomoč — klerikalne tigre.

Izza tega zatišja nam napoveduje vlada tudi neki nov kurz socialne politike. Kak bo ta kurz, vidimo lahko iz sklepov kongresa zveze industrijcev v Beogradu (glej domači pregled!) Pripravlja se kurz — smrti vsake socialne politike v znamenju „sporazuma“ SHS buržuazije.

Delavci, združimo se, da napravimo že enkrat konec tem reakcionarnim, neznošnim razmeram!

Sodrug, čuvajte se agent-provokaterjev!

Gibanje grafičnih delavcev.

Grafični podjetniki so grafičnim delavcem odpovedali pogodbo in hočejo z novo tarifno pogodbo vzeti delavcem še to, kar so si priborili z večletnim bojem. Započeta pogajanja so se razbila radi nepopustljivosti delodajalcev. Savez grafičnih delavcev se je najprej posvetoval o položaju s svojimi člani po poedinah podružnicah, da potem zvezin plenem končno veljavno sklepa. Bojevno razpoloženje med grafičnim delavcem je močno, ker vidijo zaslombo v svoji močni strokovni organizaciji. Zato si bodo podjetniki nad grafičnimi delavci zopet polomili svoje zobe.

Nacionalizem v praksi.

Naši nacionalisti, ki se imenujejo „Orjunci“, zelo mnogo govore o patriotizmu in domovinski ljubezni, kot dvema prvima dolžnostima državljanov. Delavski razred je že nešteto krat na lastnem hrbtu občutil to orjunaško ljubezen do naroda in države v tem, da je videl v raznih podjetjih Orjunaše kot stavkolomce in nasprotnike osemurnega delavnika. Revolverski pohod Orjunašev na ljubljanski Delavski dom, umori v Trbovljah, razne druge nacionalne inkvizicije, so nam pokazale pravo ljubezen teh nacionalnih kričarjev do delavskega razreda. Mi smo v naših listih čestokrat pisali o podobnih stvareh, danes pa moramo pokazati javnosti zopet en hvalevreden primer domovinske ljubezni naših nacionalistov.

Dne 23. septembra t. l. se je vršila pred ljubljansko poroto obravnava proti Hijacintu Bukoviču in Juriju Kramerju, ki sta bila znana Orjunaša in upoštevana gosta „Kazine“ („Zvezde“) in E. bara. Oba sta bila zaposlena kot državna uradnika v ljubljanski deželni bolnici in sta tekom dveh zadnjih let poneverila razne zneske za oskrbnino bolnikov v skupni svoti 580.209,75 Din. Te svote je večjim delom vplačal okrožni urad za zavarovanje delavcev, mali del pa blagajna Trgovskega gremija in ostali zasebniki. Poudarjamo še, da so v tistem času iz deželne bolnice metali bolnike na cesto ravno radi tega, ker bolnica ni imela rednega kritja tekočih stroškov. Stvar nas ne bi toliko zanimala, ako bi ta gospoda potratila denar kapitalistov, katerim služita, dolžnost je pa, da celokupnemu delavskemu razredu to povemo.

Interesantno je vedeti, na kak način sta omenjena dva denar zapravljala. Predsednik sodišča je v dvorani prebral uradno ugotovitev, da je eden od obtožencev najel štiri fjakere za svojo osebo: v prvga je dal svoj klobuk, v drugega sukno, v tretjega čevlje, v četrtem se je pa sam peljal in sicer za denar, ki so ga delavci plačali svoji bolniški blagajni. Na vprašanje predsednika, zakaj je zapravljaj denar, se je zagovarjal, da je to delal iz potrebe, ker je imel malo plače. Gospod predsednik je pa našel za potrebno, da prebere pismo mestne Orjune v Šiški, ki se „Velečenjem gospodu Kramerju“ zahvaljuje na njegovem nacionalističnem delu in darilu v znesku od Din 600.

Torej vsled takih radodarnosti naših nacionalistov morejo delavci plačevati bolniški blagajni svoje težke prislužene groše. Zanimivo je tudi to, da je sam državni pravdnik v svojem govoru gramal in obsojal upravo, ki na ta način gospodari, in je želel, da se vsi, ki tako upravljajo z narodnim denarjem, najstrožje kaznujejo. Delavski razred je vedno poudarjal, da je treba korupcijo državne uprave zatreti in je na mestu, da bi državni pravdnik bolje pogledal v celo upravo in jo očistil od vseh Bukovičev in Kramerjev. — Seveda tega ne bo izvršil.

Fran Peterkovič.

Zakaj zahtevamo osemurni delavnik.

Kadar delavstvo zahteva skrajšanje delovnega časa, bo kapitalist prvi, ki bo rekel: ta zahteva je pretirana. Na žalost se najdejo tudi med takozvanimi nižjimi sloji in celo pri delavcih samih ljudje, ki so istega mnenja. To so pač posledice nezavednosti in nerazumevanja življenja v kapitalistični družbi. In zakaj pa delavstvo postavlja to zahtevo?

„Zdravje je življenje“ pravi pregovor. Delo in delovna moč sta v ozki zvezi s hrano, stanovanjem in snago. Ako je hrana slaba in nezadostna in ako je prostor za

Domači pregled.

Primerjajte!

Še pred nekaj meseci je pisal Prepeluhov „Slov. Republikanec“ sledeče:

Na rodni zemlji bodi narod suveren gospodar!

Zavedamo se, da smo Slovenci in da smo narod z vsem, kar je potrebno za njegovo popolno suverenost. Zato hočemo, da imaj ta narod popolno in mednarodno priznano pravico sam suvereno in neodvisno gospodariti na svoji domači zemlji. Ker smo mal narod, ki ustvarja in nosi tudi svojo posebno narodno kulturo, ki je zopet le dopolnilo in prinos splošni obče človeški kulturi, zahtevamo pravico do svoje samodločbe v vseh rečeh našega javnega socialnega in političnega življenja.

Naše republikansko načelo.

Ker smer za svobodno in popolno samodločbo naroda in za samovlado ljudstva, smo tudi republikanci. Ta misel gre zmagovito po vsem svetu ter največji in najbolj kulturni narodi so republikanski. Stare oblike vladavin izginjajo bolj in bolj in pred nami se poraja nov svet. Pri tem pa nam je poglobitveno duh in vsebina (bistvo). Ljudstvo voli svoje zastopnike zato, da oni po svojem svobodnem spoznanju delajo postavbe, ki so enake za vse. Misel kmečko-delavske države more privedi ljudstvo res do svobode, samovlade in do takšne socialne sreče, ki je v obče na svetu, v tej dolini solz človeškega trpljenja in veselja, sploh mogoča.

Osvoboditev naroda more biti le delo njega samega.

Vse to pa je mogoče doseči le z bojem! Noben človek, nobeno ljudstvo in noben narod ne more doseči svoje svobode in samostojnosti, ako je sam ni voljan in zmožen izbojevati. Vsak človek, ki čuti s tem, mora znati žrtvovati in se mora čutiti kot član celote, kot član kulturnega in naprednega naroda. Socialna in politična osvoboditev naroda mora biti le delo njega samega. Od miloščine žive samo berači, a ves narod ni nikoli berač, pa če je še tako potlačen, reven in siromašen.

Danes pa isti Prepeluh s svojo skupino podpira Rr vlado, ki zatira Slovence, jim ne priznava narodne suverenitete, zatira republikanstvo, utrjuje monarhizem, iztirjava težke davke itd.

Če so ti bivši „republikanci“ sami tako pljunili na svoje zahteve, kaj naj napravijo z njimi kmetje, ki so bili in so za slovensko delavsko-kmečko republiko? Odločitev je jasna.

Koliko plača Slovenija davkov.

Kako izmozgava centralistični režim slovensko delovno ljudstvo, nam kaže najjasneje iztirjavanje davkov, ki romajo iz siromašne Slovenije v Beograd. Vsote iztirjanih davkov so izšle sedaj uradno in menda niso pretirane!

Službene Novine od 8. septembra t. l. prinašajo službeni pregled o višini državnih dohodkov, ki jih je država imela v prvi polovici leta 1925 od neposrednih davkov.

Naj govore številke! Tem menda ja ne bo nihče ugovarjal! V prvem pregledu so našeta vplačila neposrednih davkov in

doklad, ki so bili v veljavi že pred juljskimi dvanajstimi leta 1923. Za prvih šest mesecev je bila od teh dajatev predvidena vsota 309.601.078 Din, vplačanih je pa dejansko bilo 415.765.963 Din. Vplačila so prekoračila nad sto milijonov Din po budgetu predvideno vsoto. Če pregleđamo v pregledu po pokrajinah našeta vplačila, vidimo, da so vplačila v vseh pokrajinah prekoračila budgetno vsoto, izvzeta je le Srbija s Črno goro. V Srbiji dejansko vplačane vsote niso dosegle budgetarnih števil. Predvidena je bila vsota 85.802.278 Din, vplačanih je pa bilo 74.709.363 Din. V drugih pokrajinah se suče proficit med 7 do 12 milijonov. Izjema delata le dve pokrajini in sicer Vojvodina in Slovenija. Vojvodina je vplačala nekaj nad 66 milijonov Din več nego določa budget. Pri tem moramo pa upoštevati, da je bogata Vojvodina vplačala lansko leto nad 53 milijonov Din manj kot bi morala po budgetu plačati. Ta višek v Vojvodini sezultira iz davčnih zaostankov prejšnjih let in vrhu tega je za plodno in izredno bogato Vojvodino predvidena v proračunu izredno nizka vsota. Za Vojvodino določa budget za pol leta 84 milij. Din, za Slovenijo pa — čujte — 35 milij. Din. Uradni izkaz pa pravi, da nosi Slovenija v tem prvem pregledu v dajavah prvenstvo. Plačala je nad 28 milij. Din preko proračuna samo v prvi polovici. To je eno dejstvo. Drugo dejstvo je pa sledeče: Slovenija, ki ima komaj en milijon ljudi, plača malo manj kakor eno šestino od celokupne vsote tega davka.

Dalje! Davka na poslovni promet se je vplačalo v prvem polletju 99.939.699 Din, približno 50.000 manj nego določa proračun. Slovenija je plačala tega davka 20,8 milijonov, Srbija s Črno goro 16,7 milij. Din. In razmerje? Slovenija nosi glede tega davka tako gorostasno breme, da ga ne moremo s pravo besedo karakterizirati. Mnogo več nego petino vsega davka nosi Slovenija!

Dalje! Na invalidskem davku je dobila država 38.619.078 Din. Slovenija ranžira glede tega davka zopet na drugem mestu. Plačala je na račun tega davka 7.392.214 Din, Srbija s Črno goro 3.693.408 Din, Vojvodina 6.036.011. Koliko je Slovenija zopet z ozirom na celoto tega davka plačala? Ako delite celotno vsoto s slovenskim davkom, dobite zopet nezasišano razmerje, da smo obremenjeni skoraj s celo petino tega davka. Tako govore uradne številke, ki oznanjajo obenem tudi gospodarski propast Slovenije.

Pojdimo naprej. Izredne 500 in 30% doklade, ki so jih radikali leta 1923 vpeľjali na zemljarino in osebno dohodnino, so vrgle v prvih šestih mesecih letos državi 153.886.822 Din, približno sto milijonov manj nego je v budgetu predvideno. Tega davka je plačala zopet Slovenija več nego katerakoli druga pokrajina, izvzemši Vojvodino. Pri Vojvodini moramo pa zopet upoštevati zaostanke iz prejšnjih let. Slovenija je plačala — strmite — 29.567.946 Din. Če to prerečunamo, dobimo grozno razmerje, da je Slovenija plačala nekaj manj kakor eno petino celotnih vplačil.

Kaj pravite na to, vi centralistični izdajalci slovenstva? Premislite: Srbija in Črna gora sta plačali samo 23,6 milij., Hrvatska in Slavonija 28,6 in Slovenija za pol leta nad 29 milijonov Din.

In davčni vijak v Sloveniji vedno bolj pritiska. In kaj dobi Slovenija nazaj od teh davkov? — Vedno večje obubožanje. In proti temu velja edino-le boj in ne podpiranje takega režima, za kar se sedaj pripravljajo klerikalci.

Kongres industrijcev v Beogradu.

19. in 20. m. m. se je vršil v Beogradu tretji kongres delodajalcev iz cele Jugoslavije. Kongres je med drugim sprejel sledečo resolucijo:

a) zakona o zaščiti delavcev in inšpekciji dela je treba revidirati s sodelovanjem strokovnjaškega sveta, sestavljenega iz predstavnikov zainteresiranih ministrstev, delodajalskih in delavskih zbornic ter organizacij;

b) revidirati zakon o zaposlovanju tujih delavcev;

c) izpremeniti § 14. zakona o inšpekciji dela na ta način, da . . . ostane kompetenca nad podjetji samo obrtnim oblastem;

d) da se čim prej revidira zakon o zavarovanju delavcev s sodelovanjem zainteresiranih gospodarskih organizacij.

Kapitalisti hočejo torej uničiti še one papirnate določbe, ki so vsaj nekoliko ščitile delavstva pred brezobzirnim izkoriščanjem. Kapitalisti vseh političnih grupacij imajo iste protidelavske zahteve in skupno, enotno protidelavsko organizacijo.

In delavstvo bo le — enotno — preprečilo njihove namene. Če pa tega ne bo razumelo, bo zopet prikrajšano za svoje bistvene pravice.

Delavci, v vaših rokah je odločitev.

Nove policijske provokacije.

34. šte. zagrebške „Radničke Borbe“ priobčnjuje sledečo vest:

„Zadnji mesec sta se začela sprehajati med Zagrebom, Ljubljano in Dunajem dva agent-provokaterja, ki sta v službi Vase Lazareviča, šefa tajne beogradske policije.

Prvi — Sava Nikolič, bivši študent prava, znan iz Stejičevega procesa, hodi okrog mlajših sodrugov v Zagrebu in na Dunaju pod pretvezo, da mu pomagajo pri organiziranju atentata na kralja Aleksandra. Na Dunaju se je pojavil s potnim listom beogradske policije pod imenom Nikola Savič.

A njegov pomočnik, ki se je pojavil v Ljubljani pod imenom Dimitrijevič, a na Dunaju se je izdajal za Mitrinoviča kot „kurir balkanske federacije“ (dočim je v resnici agent političnega oddelka uprave mesta Beograda), razkazuje sliko Stjepana Radiča in revolver ter pripoveduje, da organizira atentat na St. Radiča in Momčilo Ninčiča.

Eden kot drugi se trudita po navodilih oddelka za zaščito države pri ministrstvu notranjih zadev, da zapeljata lahkovneže mlajše sodruge v neki komplot in da jih potem izročita policiji in tako dobavita Rr vladi material za nov proces v svrhu poostritve reakcije v Jugoslaviji.“

odpočitek (stanovanje) nesnažen, nima človeško mišičje dovolj moči, da dela; ravnotako se človek v snažnem in primernem stanovanju odpočije in zbira nove moči za nadaljnje delo. Iz tega sklepajo zdravniki: Kdor se hrani in stanuje, kakor je treba in se v snažnem stanovanju odpočije, temu se zdravje ne bo zlepa pokvarilo in bo vedno sposoben za delo. To se pravi ohraniti našo delovno moč vedno enako, da nam ista ne samo prinaša potrebščine za vsakdanje vzdrževanje, temveč da nas zasigura tudi v bodočnosti — ne smemo naše moči preko mere napenjati, t. j. ne smemo predolgo in preveč delati, ker se v tem slučaju naše moči do kraja izčrpajo. Delo mora biti nasproti počitku v odgovarjajočem razmerju.

Dokler človek v delavnici ali tovarni mehanično vrši delo, črpa njegovo mišičje del onega kisika, ki si ga je človeški organizem v snu prihranil, kateri pa tvori ogljikovo in mlečno kislino in fosforov kalij; torej glavne snovi človeškega telesa, brez katerih je življenje nemogoče, ker ravno te snovi vsesavajo kot lasje tenke žilice človeškega telesa in jih izločujejo. Z dolgim delom se take snovi nakopičijo v večji množini in jih ne moremo izločevati, tedaj nas pa prime utrujenost in nas mine šele tedaj, ko smo prenehali delati in se dovolj odpočili. Naše celokupno mišičje in živčevje potrebuje zadostnega in rednega odpočitka, ako želimo, da naša delovna moč ostane še nadalje sposobna za opravljanje dela. Pri delu vsi organi in vse mišičje neprestano dražijo naše možgane, kateri potrebujejo prav tako dovolj in rednega odpočitka. Ako se dovolj ne odpočijemo, se pokaže utrujenost možganov v duševni obnemoglosti, pozneje pa tudi v tem, da sploh ne moremo ne misliti, ne delati. Naši možgani in vse telo se najbolj odpočijejo v spanju, ker je spanje najugodnejši odpočitek, posebej pa s spanjem po noči nabiramo nove in sveže moči za opravljanje nadaljnjega dela. In dokler človek spi, se v njegovem telesu vršijo neprenehoma vse funkcije: diha, kri mu kroži po telesu, materija se pretvarja itd., tedaj vdihne več kisika v pljuča, kakor pri delu in ker ga toliko ne rabi, mu ostaja v krvi neka rezerva, ki jo pozneje porabi pri delu.

Po zdravniškem mnenju je za odraslega človeka dovolj osem ur spanja, vendar le s pristikom, ako mu je telo zdravo, kar je pa pri delavcih vsled kapitalističnega načina proizvodnje zelo redek slučaj. Zategadelj vodi delavstvo že od nekdanj boja za osemurni delavnik, ker zdravniško pravilo glasi: Ni dobro, da človek preveč dela, ker oslabi duševno in telesno. Oni, ki dela duševno, potrebuje več počitka od onega, ki dela z mišičjem, ker se utrujeno mišičje mnogo prej odpočije kakor pa utrujeni možgani. Mnogo bolje je in nas bolj okrepi, ako spimo po noči. Naporno nočno delo zelo lahko zdravo telo uniči. Kdor krače od sna in dela ponoči, prav tako zdravju škoduje, kakor če ne bi dovolj hrane zaužil, ker s prenapornim delom ovira telo v razvoju.

Najboljši dokaz o škodljivem vplivu dolgega delovnega časa nam kažejo ugotovitve zdravnikov, da znaša za Evropo povprečna umrljivost 34 let; ako se pa k temu prištejejo še vsi mrtvorjeni (ki so v največ slučajih posledica dolgega dela očeta ali matere), tedaj je povprečna smrtnost v Evropi 33 let. Največji del teh mrtvih in mrtvorjenih tvorijo delavci in sicer večinoma vsled dolgega in napornega dela.

Sedaj smo si torej na jasnem, kaj nam prinaša dolgi delovni čas.

Podjetnik, samostojni obrtnik in marsikdo bo rekel: Saj privoščimo delavcu osemurni delavnik, ali kaj pa bo še s preostalimi osmimi urami izven spanja? Zaveden delavec odgovarja: delavec kot človek ima tudi ostale kulturne potrebe razen garanja. Potrebuje sprehoda na svežem zraku, treba, da čita in se izobražuje, ima ženo in otroke, ki jim mora tudi nekaj časa posvetiti itd.

Ali ima naš delavec ta čas na razpolago? Nima. In tudi pri osemurnem delavniku ga nima dovolj, ker, ako odštajemo pripravljane in napravljane za odhod na delo, prihod z dela, umivanje in snaženje telesa, čas uporabljen za zajtrk, kosilo in večerjo, smo delavcu odvzeli že stiri ure prostega časa in mu za sprehod na svežem

zraku, njegovo in njegove družine izobrazbo, ostaja komaj še štiri ure, kar je zelo malo, da se prepreči poživljenje človeka vsled pokvarjenosti današnje kapitalistične družbe.

Iz vsega najprej navedenega sledi, da je vsak oni, ki dela več kot osem ur dnevno, ubijalec sebe in svoje družine ter celega ljudskega rodu, ker on namenoma zvišuje število onih, ki umirajo že v 33. letu.

Če ne bi bilo prekomernega dela, bi živeli ljudje najmanj 60 do 80 let, pogostoma pa tudi še mnogo več; zato je delavec upoštevaj to in se bori za osemurni delavnik, ker drugače si morilec svojega rodu. Delavec je tukaj, da ustvarja vse dobrine in da vzgoji in ohrani zdravi ljudski rod, to bo pa storil le, ako si ohrani svoj osemurni delavnik, gorje pa onemu, ki bo z dolgim delovnim časom pomagal moriti ljudstvo!

Dopisi.

Dopis iz Velenj. S 1. septembrom t. l. je stopila v veljavo nova delovna pogodba za državne rudnike. S to pogodbo so rudarji prikrajšani za polovico dosedanjih prejemkov. Rudar v državnih rudnikih je bil že dosedaj najslabše plačan v Jugoslaviji. S to novo usiljeno pogodbo brez privoljenja rudarjev se bo pa izjednačil z onim rudarjem arestantom, ki je delal za kazen pred tisoč leti. Kaj se pravi zaslužiti družinskemu očetu 800 Din na mesec? Razume samo oni, ki v takih okolščinah živi. Posledice tega so očitne in strašne. Buržuazija naj se ne veseli suženjske armade, katera se vsak dan veča.

Vsled nastale situacije se je sklical za nedeljo dopoldan dne 20. m. m. rudarski shod, kateremu je predsedoval sodrug Lekš, govoril pa je sodr. Makuc. Namen shoda je bil utrditi skupno delo v organizaciji ter obramba rudarjev za bodoče. Tudi med velenjskimi rudarji se še ne čuti med večino rudarji ona živa potreba skupnega dela v strokovni rudarski organizaciji. Treba bo še mnogo, mnogo vzgojnega dela, da se odpravijo razni predsodki ter mržnja do razrednega boja. Od 600 rudarjev, ki jih je zaposlenih v državnem rudniku, je organiziranih komaj 60; vsi drugi so pasivni, ne brigajo se za nobene nove udarce, postali so brezdušni in brezbrizni. Njih žene in otroci delajo noč in dan, da nadomestijo oni primanjkljaj v družini, katerega je oni oropan na svojem suženjskem zaslužku. Sodr. Makuc je poudarjal pomen skupnega dela za obrambo rudarskih pravic ter dnevnih vprašanj v skupni razredni bojovni organizaciji. Ako bi bilo delavstvo tako natančno napram svojemu delodajalcu, kakor je napram svojemu sotrpinu, bi bilo že davno strlo suženjske verige ter se osvobodilo. Ako hočemo, da se nas ne izbriše v državi SHS z zemeljskega površja, moramo začeti z a, b, c strokovnega dela, neusmiljeno moramo iztrebiti vse, kar je gnilega, upostaviti železno disciplino, iztrebiti iluzije, buržuazne demokracije, ter voditi nepomirljivi razredni boj, ako hočemo imeti uspeh. Organizacija pa ne bo taka, kakršno si mi želimo, ako ne gremo v ujo ter v njej ne delamo. Ako bomo samo od strani kritizirali ter samo kazali na napake, ki jih drugi delajo na račun naše lenobe.

Oglasila sta se k besedi tudi Pevec in Martinšek. Prvi se je pritoževal, da se ga je izključilo iz organizacije in ne ve zakaj. Čital je obenem in grajal društvena pravila, češ, da so pomanjkljiva, ko ni pravilnika, sicer pa odobrava 99% govora s. Makuca.

Drugi govornik je pa hvalil „skupni dom“ in predbacival s. Valenšku, da si je zaračunal pri zadnji delegaciji v Sarajevu dvojne dijete. Sodrugi Kališnik je prečital pismo centrale zveze rudarjev, v katerem se potrjuje predlog podružnice, da je Pevec izključen, ker je rovaril proti organizaciji z vsemi nedopustnimi sredstvi, na primer: Sodrugi Rajh Franc, rudar, mu je ponudil denar za org. članarino za tri mesece, Pevec je pa odklonil sprejem z motivacijo, češ, da ni potreba, saj s tem ujedinenjem ni tako nič. To je delal kot odbornik in član, pa ne samo to, takih in sličnih stvari je vse polno napravil ta

zagovornik pšenične valute in Bernotovih pravilnikov. Reko pa se mu je, da lahko napravi kljub velikim pregreškam, ki jih je storil, pritožbo na „Zvezo rudarjev“, seveda se razume, da mora svojo aktivnost v razdiranju spremeniti v aktivnost zidanja. Drugemu pa je odgovoril s. Valenšek. Valenšek je star rudar, ki že dela v rudniku 28 let, je pa tudi star borec med rudarji. Dejal je sledeče: Očitek dvojnih dijet me ne boli, ker še ene nisem dobil cele, to lahko dokažem s potrdili. Namesto 2200 Din, katere sem zavozil, dal za hrano ter prenočnino, sem dobil povrnjenih od rudniškega glavarstva 1800 Din, primanjkljaj 400 Din pa prosim obrekovalca, da mi jih povrne, da bo s tem plačana ena dijeta. Potreba bi bilo izdati še en pravilnik Bernotu, da bi se mu onemogočilo lagati v javnosti.

Navzoči rudarji, ko so videli, kakšen namen ima ona dvojica, so ogorčeno protestirali proti temu, da delata sami spor. Dotična delavca menda bosta uvidela rešnične Bernotove namene in bosta začela delati skupaj z delavci.

V Velenju se je v podružnici napravil red. — Sedaj pa na delo, sodrugi! Da dozdiamo skupno organizacijo in s tem tudi skupno osvobojenje, katerega želimo vsi. Boljševik.

Sodrugi!

Širite po delavnicah in tovarnah misel o potrebi zedinenja strokovnega gibanja cele Jugoslavije na podlagi razrednega boja in proletarske demokracije!

Pismo ruskega rudarja.

Dragi sodrugi!

Brez tuje pomoči, brez posojil v inozemstvu gremo sicer počasi, vendar gotovo naprej. Delavci Nikitovskega čeha, rudnika „Vorovski“ praznujejo sijajno zmago na fronti gospodarskega dela; po šestletnem prestanku naših kemičnih rudnikov in koksovih peči smo jih temeljito obnovili in danes po dolgem času žgemo zopet koka. Črez dva tedna pridejo v obrat vsi ostali kemični obrati v polnem obsegu. In 500 delavcev bo zaposlenih, 500 delavcev bo iztrganih iz krepiljev brezposelnosti in bodo sodelovali pri zgradbi Sovjetske Rusije. Kadar delamo na produkciji, tedaj se počutimo gospodarje v svoji lastni hiši, kajti mi vemo, da pripadajo obrati, tovarne in celi nam, da smo jih pridobili s težkimi žrtvami.

Mi delavci strogo pazimo na to, da naši rudniki pravilno delujejo: posvetovanja o produkciji, ustanova delegatov nam pomagajo, da odkrivajo vse pogoške produkcije in jih popravljamo. S tem se neposredno udeležujemo na aktivnem dviganju produkcije. Na sestankih poslušamo delavstvo pazno in z zanimanjem poročila o dvigu produkcije, se udeležujejo kritike in debate, sploh se smatrajo za tvorce in odgovorne državljane. V teku zadnjega leta so delavci dosegli velikanske uspehe. Leta 1924 je bila cena premoga 22 kopejk za pud. (En pud = 16 kg.) Sedaj pa stane en pud samo 10 do 11 kopejk. Polagoma se izboljšuje tudi tehnično in vpeljuje se mehanična produkcija, kjer je le to mogoče.

Delavci našega rudnika se pa tudi pridno izobražujejo. Delavke in žene delavcev stoje na isti višini kot delavci, one so enakopravne z nami in se tega tudi dobro zavedajo.

Po delu se podamo v naš delavski klub, kjer se pridno udeležujemo raznih klozkov. Imamo sledeče krožke: prirodnoznanstveni krožek, literarni krožek, gledališki krožek, godbeni in pevski krožek. Žalibog imamo premalo denarnih sredstev na razpolago.

Imamo tudi svoj časopis „Prebujajoči se rudar“, v katerem se opisuje življenje delavcev in našega rudnika. Časopis je med delavstvom zelo priljubljen in ga radi čitajo. Želimo si, da bi naši inozem-

ski sodrugi pošiljali dopise v naš časopis, z opisom njihovega življenja, dela in pravic. Sodrugi zapadne in sredne Evrope! Pošiljamo vam bratske pozdrave in vam podajamo preko vseh zaprek naše žuljave roke v pomoč in vam kličemo: Bodite vztrajni v borbi za doseg vaših pravic, v borbi za boljše bodočnost. V srcih ruskih proletarcev gori čustvo ljubezni do vas, sodrugi!

Z bratskim pozdravom

F. S. Fikunov,
delavski korespondent.

Tiskovni sklad.

Sušnik Franc Kor. Bela 10 Din, I. G. na poli 40 10 Din, V. G. 5, Omerzelj I. Moste 1 Din, Mežek Moste 5, Marn Alojz Merlebach 12.75, Dvojmoč Josip Črnomelj 5, Šabec Alojz, ob spominu na s. Vuka 10, Mervik Leon Zagorje 5, Kapla Aleš Hrastnik 5, Hauptman Peter Mengeš 25.

Virant 2, Parišek Karol 2, Flegar 5, Neimenovani 5, Hauptman 11, Neimenovani rdečkar 30. — 123.75 Din, všteti zadnji vsoto 9977.75 Din, skupaj torej 10.101.60 Din.

Izdajatelj za konzorcij Kusold Alojzij, Ljubljana
Urednik: Ciril Stukelj, novinar, Ljubljana.
Tiskarna Josip Pavliček, Kočevje.

Zveza živilskih delavcev Jugoslavije
sekcija pekovskih pomočnikov
v Ljubljani
priredi

v soboto dne 3. oktobra t. l. v salonu
restavracije „Pri levu“ (Gospov. c.)

veliko
vinsko trgatov

SPORED:

- 1.) Nagovor župana.
- 2.) Prečitanje pravil.
- 3.) Trgatev.
- 4.) Ples in prosta zabava.

Začetek ob 8. uri zvečer. Vstopnina 5 Din.

„Kdor bi se dobro zabaval rad,
naj pride v naš vinograd!“

Ker je čisti dobiček namenjen fondu za
onemogle člane, vabi k obilni udeležbi
ODBOR.

Sreča Vas išče!

Efektna loterija Narodno kulturnega društva Mala Nedelja. — 300 dobitkov v vrednosti 15.550 Din. Žrebanje nepreklicno 15. novembra 1925. Srečka stane samo 5 Din.

Kupujte in naročite srečke takoj
skupno pri Narodno kulturnem društvu
Mala Nedelja. Pošljite znamke v pismu!

Mezdno delo in
kapital

v prevodu in s predgovorom s. C. Stukelj.
To delo mora imeti doma vsak proletarec.
Nabavi si jo lahko, ker stane lično vezana samo 5 Din. Razprodajalci in organizacije imajo 25% popusta. Po pošti stane 1 Din več. Brošura je izšla v zalogi „Delavsko-kmečke Maticice“, naroča se jo pa lahko pri upravi našega lista.

Zbirajte za tiskovni sklad lista!

